

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hyperaspistes Diatribae Aduersus Seruum Arbitrium Martini Lutheri

Erasmus, Desiderius

Coloniæ, 1526

VD16 E 3030

16 An nec[ess]ariu[m] a q[...]buslibet discuti q[uae]stione[m] de lib. arb.
Definitu[m] libe[rum] arb. q[uo]d Lutherus negauit, Et eum no[n] recte
distinguere inter uoluntates.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34433

Hæc si ignorauerimus, prorsus nihil Chriſtianaꝝ re-
rum noſcemus, erimusq; omnibus gentibus peio-
res. Qui hoc nō ſentit, fateat ſeſe nō eē Chriſtianū.
Qui uero reprehēdit uſq; contēnit, ſciat ſeſe eē ſum-
mū Chriſtianoꝝ hoſtē. Nam ſi ignorauero, qd, qua-
tenus & quantū ego poſſum & faciā erga Deū, pa-
riter incertū & ignotū mihi erit, qd, quatenus & qn-
tum deus in me pōt & faciat, cū deus operet omnia ī
oībus. Ignoratis uero operibus & potentia Dei, De-
um ipſum ignoro. Ignorato Deo, colere, laudare,
gratias agere, ſeruire Deo non poſſum, dū nescio,
quantū mihi tribuere, quantū deo debeo. Oportet
igit certiffimā diſtinctionē habere, inter uirtutē dei
& noſtrā, inter opus dei & noſtrū, ſi uolumus pie ui-
uere. Ita uides, hoc pblema eē partē alteram totius
summæ Chriſtianaꝝ rez, in quo pender & peri-
clitat cognitio ſui ipſius, cognitio & glia dei. Qua-
re nō eſt ferēdum in te, mi Eraſme, ut hoc noſſe irre-
ligioſum, curioſum & uanum appelles. Multa tibi
debemus. Sed pietati omnia debemus. Quin tu ipe
totum bonum noſtrum Deo aſcribendum eē ſen-
tis, idq; aſſeris in forma tui Chriſtianiſmi. Hoc au-
tem aſſerto, certe ſimul aſſeris, dei miſericordiā ſo-
lam omnia agere & uoluntatem noſtram nihil age-
re, ſed potius pati, alioqui non totum Deo tribuet.
At paulo poſt, negas id aſſerere uel noſſe, eſſe religio-
ſum, pium, & ſalutare. Sed ſic loqui cogitur mēs
ſibi ipſi non conſtans, in rebus pietatis incerta &
imperita.

16 ¶ Altera pars summæ Chriſtiæ e. Noſſe, an
Deus cōtingēter aliquid præſciat, & an oīa faciat
mus neceſſitate. Et hæc etiā irreligioſam, curioſam,
B z & u

& uanam facis, sicut & oēs impij faciunt. Quin dā
mones & damnati exosam & execrabile faciūt. Ne
q̃ stultus es si istis quæstiōibus te eximis, modo id
fieri liceat. Sed interim parū bonus Rhetor & Theo
logus es, qui de libero arbitrio sine istis partibus di
cere & docere præsūmis. Fungor cotis uice & ipse
nō rhetor, egregium rhetorē officij sui monebo. Si
de oratoria scripturus, sic diceret Quintilian⁹, meo
iudicio, illa stulta & superuacanea, de inuentione,
dispositione, elocutione, memoria, pronuntiatiōe,
omittenda sunt, satis sit nosse, oratoriā esse benedis
cendi peritiā, nōne rideres artificem? Non aliter
tu quoq̃ facis, scripturus de libero arbitrio abigis
& abijcis primū, totum corpus & oēs partes ar
tificij eius de quo scripturus es. Nam fieri non pos
test, ut scias quid sit liberū arbitrium nisi scieris, qd
possit uolūtas humana. Quid deus faciat, an neces
sario præsiciat, Nonne & Rhetores tui docēt. De cā
aliqua dictur, oportere dicere. Primū an sit, deinde
qd sit, quæ eius partes, quæ cōtraria, affinia, similia
&c. Tu uero miserū illud per sese lib. arb. his oibus
spolias, & nullam quæstionē de eo definis, nisi unā
illam primam, scilicet, an sit, idq̃ argumētis talibus
qualibus uidēbimus, ut ineptiorē librū de lib. arb.
nō uiderim, excepta oratōis elegantia, Sophistæ sa
ne melius hic saltē dialecticant, qm̃ rhetoricari nesci
unt, q lib. arb. aggressi definiūt oēs quæstiōes eius.
An sit, qd sit, qd faciat, quō hēat &c. l3 & ipsi nō effi
ciūt qd tentāt. Urgebo igit hoc libello te & Sophis
tas oēs, donec lib. arb. uires & opa mihi definitis
Et sic urgebo (Christo ppitio) ut sperē me adacturū
te ad pœnitentiam editæ Diatribes tuæ.

¶ Est itaq; & hoc imprimis necessariū & salutare
Chrīano, nosse, qđ Deus nihil p̄scit contingēter, sed
qđ oīa incōmutabili & æterna, infallibiliq; uolun-
tate & præuidet & pponit & facit. Hoc fulmine
sternit & conerit penitus lib. arb. ideo qui lib. arb.
uolunt assertū, debēt hoc fulmē uel negare, uel dissi-
mulare, aut alia rōne a se abigere. Anteq̃ uero id
mea disputatōe & scripturę autoritate firmē, prius
tuis uerbis ip̄m tractabo. Nōne tu es mi Erasme,
q̃asseruisti paulo ante, Deum natura iustū, natura
clemētissimū? Si hoc uerū est, nōne sequit̃, qđ incom-
mutabiliter sit iustus & clemēs? ut quēadmodū na-
tura eius non mutat̃ in æternū, ita nec eius iustitia
& clemētia. Quod aut̃ de iustitia & clemētia dicit̃,
etiā de scia, sapia, bonitate, uolūtate, & alijs diuinis
rebus dici oportet. Si igit̃ hæc religiose, pie & salu-
briter de deo asserunt̃, ut tu scribis. Quid accidit ti-
bi, ut tibi ip̄si dissidēs, irreligiosum, curiosum, ac ua-
nū nūc asseras, dicere, deū necessario p̄scire? Scilicet
uoluntatē immutabilē dei prædicas esse discendā,
immutabilē eius uero præsciā nosse uetas. An tu
credis, qđ nolens præsciat, aut ignarus uelit? Si uolens
præscit, æterna est & immobilis (quā natura)
uoluntas, si præsciens uult, æterna est & immobilis
(quā natura) scientia.

¶ Ex quo sequitur irrefragabiliter, om̄ia quæ fa-
cimus, om̄ia quæ fiunt, & si nobis uident̃ mutabiliter
& contingēter fieri, reuera tamē, fiunt necessa-
rio & imutabiliter, si Dei uoluntatem spectes. Vo-
luntas em̄ Dei efficax est, quæ impediri nō potest,
cum sit naturalis ipsa potentia dei. Deinde sapiens,
ut falli non possit, Non autem impedita uolūtate,

Bj opus

opus ipm impediri non potest, quin fiat, loco, tpe,
modo, mēfura, qbus ipse & prauider & uult. Si tal
eēt uoluntas dei, quæ pacto opere eodemq; manē
re, cessaret, qualis est hoīm uoluntas, ubi ædificata
domo, quam uolūt, cessat uelle, ut in morte desinit,
tum uere posset dici, aliquid contingēter & mutas
biliter fieri. At hic cōtra fit, opus desinit & uolūtas
permanet, tantum abest, ut ipm opus dum fit & p
manet, contingēter eē aut permanere possit. Cōtin
genter aut fieri dicit (ne uocabulis abutamur) lati
na lingua, nō ipm opus contingēs fieri, sed cōtingē
te & mutabili uolūtate fieri, qualis in deo nō est. De
inde cōtingēs opus dici non potest, nisi quod nobis
contingenter & uelut casu imprudentibusq; nobis
fit. Quia nostra uolūtas uel manus illud arripit ue
lut casu oblatam, ut q nihil de eo aut cogitauimus,
aut uolumus antea.

¶ Sudauerūt hic sophistæ iam multis annis
& tandē uicti, coacti sunt cōcedere. Omnia qdē ne
cessario fieri, necessitate cōsequētiæ (ut dicunt) sed
nō necessitate consequētis. Sic eluserūt uolentiā isti
us quæstionis, uerū & seipsos potius illuserunt. Q
fit em hoc nihil, nō grauabor ostēdere. Necessitatē
cōsequētiæ uocant, ut crasse dicam. Si deus aliquid
uult, necesse est, ut ipsum fiat, sed non est necesse, ut
id fit, quod fit. Solus deus enim necessario est, omnia
alia possunt nō eē, si deus uelit, ita actionem dei nes
cessariam dicunt, si uolet, sed factum ipsum non eē
necessarium. Quid autem istis ludibrijs uerborum
efficiunt? Id scilicet, facta res non est necessaria, id
est, non habet essentiam necessariam, hoc est aliud
nihil dicere, q̄ res facta nō ē deus ipse, Nihilomin⁹
manet